

הכנסת העשרים וחמש

יוזמות : חברות הכנסת אפרת רייטן מרום
לימור סון הר מלך

6002/25/פ

הצעת חוק לביטול ההתיישנות בעבירות מין במשפחה (תיקוני חקיקה), התשפ"ה-2025

1. תיקון חוק העונשין . בחוק העונשין, התשל"ז-1977¹, בסעיף 354 –
- (1) בסעיף קטן (א), במקום "יחל מנין תקופת ההתיישנות ביום שמלאו לו עשרים ושמונה שנים" יבוא "לא תשמע טענת התיישנות";
- (2) בסעיף קטן (ב), פסקה (3) – תימחק.
2. תיקון חוק סדר הדין הפלילי [נוסח משולב], התשמ"ב-1982², בסעיף 9, אחרי סעיף הדין הפלילי
- "(ב) בעבירות המנויות בסעיף 354(א) לחוק העונשין, התשל"ז-1977 – אין התיישנות."
3. תחולה
- הוראות חוק זה יחולו גם על מעשים שנעשו לפני יום תחילתו, אף אם התיישנו לפי הדין שחל ערב תחילתו של חוק זה, ובלבד שנתקיימו אלה :
- (1) המעשה היה עבירה בעת ביצועו ;
- (2) אילו נעשה המעשה לאחר היום האמור, היה מהווה עבירה לפי סעיף 354(א) לחוק העונשין, התשל"ז-1977.

ד ב ר י ה ס ב ר

הצעת החוק נועדה לבטל את תקופת ההתיישנות בעבירות מין שנעברו במשפחה ועל ידי אחראים על חסרי ישע, ולהותיר את ההחלטה על הגשת כתב אישום בחלוף עשר שנים מביצועה בידי היועץ המשפטי לממשלה, כפי שמתקיים כיום.

התיקון נועד לבטא את ההכרה של המחוקק בקשיים האינהרנטיים והאובייקטיביים שבפניהם ניצבים הקורבנות בבואם לדווח על מעשי גילוי עריות במשפחה בחלוף שנים רבות. קורבן עבירה של גילוי עריות מתמודד עם מנגנון הבשלה מורכב, בעל מספר שלבים, בטרם יוכל לפנות בהגשת תלונה, כשלעיתים מדובר בתהליך של עשרות רבות של שנים ותלות גדולה בן המשפחה הפוגע. עבירות של התעללות מינית בקטינים על ידי בן משפחה יוצרות פגיעה אנושה, הנמשכת לרוב, כל תקופת חייו של הקורבן ובכל מעגלי

¹ ס"ח התשל"ז, עמ' 226.

² ס"ח התשמ"ב, עמ' 43.

החיים. המחוקק הכיר בצורך מיוחד זה בעבר, כאשר האריך את תקופת ההתיישנות בעבירות מין במשפחה מעבר למדרג הרגיל של ההתיישנות על פי חומרת העבירה. על פי נתוני מרכזי הסיוע הפועלים ברחבי הארץ ומקבלים עשרות אלפי פניות בשנה, תיקון זה אינו מספק ומצריך את ביטול תקופת ההתיישנות, הן בשל חומרת העבירה והן בשל טיבה המיוחד שגובר על הרציונלים העומדים בבסיס דיני ההתיישנות. בבסיס ההצעה עומדת התפיסה כי עניינה של החברה בהעמדה לדין של בני משפחה שהתעללו מינית בילדים גדולה יותר מאשר בעבירות אחרות, משום שקיימת בהן פגיעה בערכים המוגנים ביותר, תוך ניצול פערי הכוחות, האמון והתלות של מערכת היחסים הראשונית והבסיסית ביותר בחייו של כל אדם וזריעת הרס חסר תקנה.

במדינות שונות בארצות הברית דוגמת וואיומינג, דרום קרוליינה, מרילנד, קנטאקי, אלבאמה, וירג'יניה ועוד, אין התיישנות על עבירות פליליות חמורות כגון גילוי עריות (ראה בספרה של ד"ר לימור עציוני "גילוי עריות", 2009, בעמודים 173-174).

את התיקון המורה לבטל את ההתיישנות בעבירות מין במשפחה יש להחיל למפרע. בארה"ב נתנו את הדעת לכך ובשנת 2003 מדינת קליפורניה הרחיבה את תקופת ההתיישנות של עבירות מין בילדים ובוטלה רטרואקטיבית התיישנות עבירות מין בקטינים. במקביל חוקק הקונגרס האמריקאי חוק הגנת קטינים, אשר בו נקבעו כלים ותרופות נגד ניצול של ילדים. חוק זה הרחיב את האחריות הפלילית במקרים של עבירות שמועד ההתיישנות שלהן חלף על ידי ביטול רטרואקטיבי של תקופת ההתיישנות בעבירות מין בקטינים. במקרה STOGNER שהגיע לבית המשפט העליון בקליפורניה ודן בשאלת הרטרואקטיביות ועקרון החוקיות קבע השופט קנדי כי ביטולה הרטרואקטיבי של ההתיישנות אינו בלתי הוגן משום התאמתו הספציפית והמכוונת לטראומה הנלווית לסוג זה של פשע, המתאפיין לעיתים תכופות בדיווח מאוחר. על כן לדידו של השופט קנדי ביטול רטרואקטיבי זה הוא אינטרס המדינה (להרחבה בסוגיה זו ראה ספרה של ד"ר לימור עציוני, גילוי עריות, בעמודים 177-179).

מדינת ניו המפשייר בארה"ב התמודדה עם בעיה דומה של שינוי תקופת ההתיישנות ובתוך כך פגיעה באיסור על רטרואקטיביות. כך גם בשורה ארוכה של מקרים שונים בעשורים האחרונים בארה"ב שבהם נדונה שאלת הרחבת מועד ההתיישנות של עבירות מין בקטינים ובאופן עקבי קבעו בתי המשפט שהוראה אשר מרחיבה את מועד ההתיישנות של עבירות מין היא הוראה אשר אינה מפרה את עקרון החוקיות. מכאן שמחסום אי-הרטרואקטיביות הוא מחסום שמפורש בצמצום בארה"ב.

הצעות חוק דומות בעיקרן הונחו על שולחן הכנסת העשרים וארבע על ידי חברת הכנסת מרב מיכאלי (פ/1099/24), על ידי חברת הכנסת עאידה תומא סלימאן (פ/1101/24), על ידי חברת הכנסת אורלי לוי אבקסיס (פ/1598/24) ועל ידי חברת הכנסת מיכל רוזין (פ/2296/24) ועל שולחן הכנסת העשרים וחמש על ידי חברת הכנסת עאידה תומא סלימאן וקבוצת חברי הכנסת (פ/1002/25) ועל ידי חברת הכנסת מרב מיכאלי (פ/2457/25).

הצעת חוק זהה הונחה על שולחן הכנסת העשרים וחמש על ידי חברת הכנסת עאידה תומא סלימאן וקבוצת חברי הכנסת (פ/2779/25).

הצעת החוק זהה לפ/2779/25 ולפיכך לא נבדקה מחדש על ידי הלשכה המשפטית של הכנסת.

הוגשה ליו"ר הכנסת והסגנים
והונחה על שולחן הכנסת ביום
י"ח בתמוז התשפ"ה (14.07.2025)